ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ G. FEDERICO MANCINI ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 10 ΜΑΡΤΙΟΥ 1983 [1]

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Στην προκειμένη προδικαστική υπόθεση καλείσθε ακόμη μια φορά να ερμηνεύσετε την έννοια του «μέτρου αποτελέσματος ισοδύναμου με ποσοτικούς περιορισμούς», η οποία περιέχεται στο άρθρο 30 της συνθήκης ΕΟΚ. Αυτή τη φορά το ζήτημα είναι κατά πόσο η έννοια αυτή εφαρμόζεται στην απαγόρευση εμπορίας που θίγει μόνο τα εισαγόμενα προϊόντα. Πιο συγκεκριμένα, πρέπει να κρίνετε αν η απαγόρευση διαθέσεως ενός προϊόντος (θερμούτ με αλκοολικό τίτλο κατώτερο από ένα ελάχιστο όριο) στην αγορά της χώρας στην οποία παράγεται μπορεί να επεκταθεί στο κράτος εισαγωγής κατόπιν παραπομπής στη νομοθεσία του πρώτου κράτους την οποία προβλέπει η νομοθεσία του δεύτερου, η οποία όμως δεν προβλέπει καμία τέτοια απαγόρευση.

Συνοψίζω τα περιστατικά. Ο Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft (Σύνδεσμος για την προστασία κατά αναστατώσεων στην οικονομία) ενήγαγε ενώπιον του Landgericht του Μονάχου Ι την εταιρεία περιορισμένης ευθύνης Weinvertriebs-GmbH και ζήτησε να απαγορευθεί στην εναγόμενη να διαθέτει στο εμπόριο στο έδαφος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας θερμούτ που παράγεται στην Ιταλία και έχει αλκοολικό τίτλο κατώτερο από 16 %. Προς στήριξη της αγωγής της ο ενάγων επικαλέστηκε το γερμανικό νόμο περί οίνων της 14ης Ιουλίου 1971. Πράγματι, ο νόμος αυτός δεν προβλέπει ελάχιστα όρια για τον αλκοολικό τίτλο του θερμούτ που παράγεται στη Γερμανία, αλλά το άρθρο 32, παράγραφος 1, ορίζει ότι «επιτρέπεται η εισαγωγή των ποτών που παράγονται στην αλλοδαπή με βάση τον οίνο ... μόνο εφόσον η παραγωγή έχει πραγματοποιηθεί καθ' όλα τα στάδιά της στο ίδιο κράτος σύμφωνα με τις ισχύουσες εκεί διατάξεις και το προϊόν επιτρέπεται να τεθεί εκεί σε κυκλοφορία υπό τον όρο ότι θα καταναλωθεί αυτούσιο». Είναι προφανές ότι από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι αν στη χώρα παραγωγής το θερμούτ μπορεί να διατεθεί στην αγορά μόνο εφόσον έχει έναν ελάχιστο αλκοολικό τίτλο, το θερμούτ αυτό πρέπει να έχει τον ίδιο τίτλο για να μπορέσει να διατεθεί στην αγορά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας.

Στην προκειμένη λοιπόν περίπτωση η υπόθεση αυτή έγινε πραγματικότητα. Σύμφωνα με την ιταλική νομοθεσία (άρθρο 7 του νομοθετικού διατάγματος 3 της 11. 1. 1956, που μετατράπηκε στο νόμο 108 της 16. 3. 1956), ο αλκοολικός τίτλος του θερμούτ που διατίθεται στην εσωτερική αγορά πρέπει να είναι ίσος τουλάχιστον με 16 %. Το άρθρο 32 του γερμανικού νόμου, παραπέμποντας στην ιταλική νομοθεσία, έχει ως αποτέλεσμα ότι για την εμπορία του ιταλικού θερμούτ στη Γερμανία πρέπει να ισχύσει το ίδιο όριο. Αντίθετα, το άρθρο αυτό δεν θέτει, όπως έχω ήδη αναφέρει, καμιά παρόμοια προϋπόθεση για το αντίστοιχο εγχώριο προϊόν.

Προκειμένου να επιλύσει τη διαφορά που του υποβλήθηκε, το Landgericht του Μονάχου Ι θεώρησε ότι έπρεπε να κρίνει αν το όριο αυτό συμβιβάζεται με το άρθρο 30 της συνθήκης ΕΟΚ. Κατά συνέπεια, ανέβαλε τη δίκη και απευθύνθηκε στο Δικαστήριό μας, στο οποίο υπέβαλε τα ακόλουθα ερωτήματα:

«1. Συμβιβάζεται με τα άρθρα 30 επ. της συνθήκης ΕΟΚ η ερμηνεία μιας διατάξεως νόμου στο κράτος μέλος Α,

1 — Μετάφραση από τα ιταλικά.

σύμφωνα με την οποία δεν επιτρέπεται η κυκλοφορία στο κράτος μέλος Α του θερμούτ που παράγεται στο κράτος μέλος Β λόγω του ότι ο αλκοολικός τίτλος του είναι ελάχιστα κατώτερος από τον αλκοολικό τίτλο που επιβάλλεται από τη νομοθεσία του κράτους μέλους Β, έστω και αν στο κράτος μέλος Α δεν ορίζεται για το εγχώριο θερμούτ κανένας ελάχιστος αλκοολικός τίτλος και, επομένως, αν το θερμούτ παραγόταν στο κράτος μέλος Α, θα επιτρεπόταν χωρίς άλλες διατυπώσεις η κυκλοφορία του στο κράτος μέλος Α;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

2. Συμβιβάζεται η ερμηνεία αυτή με το άρθρο 30 επ. της συνθήκης ΕΟΚ ακόμη και όταν το εσωτερικό δίκαιο του κράτους μέλους Β προβλέπει ότι το θερμούτ στο κράτος μέλος Β δεν απαιτείται να ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις που ορίζει ως προς τον ελάχιστο αλκοολικό τίτλο το εσωτερικό δίκαιο του κράτους μέλους Β, εφόσον παράγεται με σκοπό να εξαχθεί στο κράτος μέλος Α;»

2. Η εναγόμενη στην κύρια δίκη παρατήρησε ότι το πρόβλημα κατά πόσο συμβιβάζεται με τη συνθήκη δεν τίθεται τόσο για την υποθετική νομοθεσία του «κράτους μέλους Α» όσο για τις πολύ συγκεκριμένες διατάξεις που ισχύουν σχετικά με το θερμούτ στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Φυσικά θα ήταν δυνατό να της δοθεί η απάντηση ότι στην προκειμένη περίπτωση, όπως και σε άλλες περιπτώσεις, η εθνική νομοθεσία περιορίζεται στο ρόλο μιας αφηρημένης παραμέτρου για τον προσδιορισμό του πεδίου εφαρμογής του κοινοτικού κανόνα. Η απάντηση όμως θα ισοδυναμούσε με υπεκφυγή. Όπως είπα στις 10 Φεβρουαρίου 1983 στις προτάσεις μου στην υπόθεση 94/82 De Kikvorsch, πρόκειται για πραγματικό «τέχνασμα». Τα εθνικά δηλαδή δικαστήρια «χρησιμοποιούν συχνά την προδικαστική παραπομπή σε περιπτώσεις οι οποίες θα προσφέρονταν περισσότερο για άσκηση απευθείας προσφυγών κατά των κρατών μελών λόγω μη εκπληρώσεως των υποχρεώσεων που τους επιβάλλονται από τη συνθήκη ή από τις διατάξεις του παράγωγου δικαίου» και έτσι «εμπλέκοντας το Δικαστήριο στο έργο τους της υποκαταστάσεως, υπεισέρχονται στις αρμοδιότητες ή στις πρωτοβουλίες που ανήκουν ουσιαστικά στην Επιτροπή».

Η υποκατάσταση όμως της Επιτροπής από τα δικαστήρια, παρόλον ότι έχει το πλεονέκτημα ότι διευρύνει το πεδίο δράσεως του Δικαστηρίου και κατά συνέπεια ευνοεί την ανάπτυξη του δικαίου, έχει πολλά μειονεκτήματα. Οδηγεί πρώτον στην έκδοση αποφάσεων που, επειδή αποτελούν την έκφραση της ιδιαίτερης αρμοδιότητας που προβλέπει το άρθρο 177, είναι λιγότερο αποτελεσματικές από τις αποφάσεις που εκδίδονται σε προσφυγές κατά την έννοια των άρθρων 169, 170 και 171. Επιπλέον, δεν αφήνει το Δικαστήριο, το οποίο δεσμεύεται από το προδικαστικό ερώτημα, να εξετάσει τις επίδικες διατάξεις στο πλαίσιο του συνόλου του συστήματος του οποίου αποτελούν μέρος. Τέλος μειώνει τις δυνατότητες άμυνας του κράτους οι νόμοι του οποίου αποτελούν — έμμεσα έστω — αντικείμενο κριτικής και ελέγχου. Όπως παρατηρείται στην έκθεση που υπέβαλε στις 10 Ιανουαρίου 1981 ο Helmut Sieglerschmidt στο όνομα της νομικής επιτροπής του Κοινοβουλίου, «το άρθρο 169 της συνθήκης ΕΟΚ, που προβλέπει ρητά μια κατ' αντιδικία προδικασία, εξασφαλίζει κατά πολύ ευνοϊκότερη για το κράτος μέλος δικονομική θέση από ό,τι η διαδικασία για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως» (έγγραφο 1-1052/82 PE 77.275, σ. 11).

Στο σημείο αυτό όμως πρέπει να υπενθυμιστεί ότι στην περίπτωσή μας η Επιτροπή,

σύμφωνα με τις δηλώσεις της, «αποφάσισε να κινήσει κατά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας τη διαδικασία που προβλέπεται από το άρθρο 169 ... λόγω παραβάσεως της συνθήκης» (υπόμνημα της 1ης Απριλίου 1982, σ. 5, παράγραφος 5).

3. Πιστεύω ότι δεν μπορεί να αμφισβητηθεί σοβαρά ότι μια ρύθμιση σαν αυτή τα κύρια χαρακτηριστικά της οποίας υπογράμμισα παραπάνω μπορεί να δημιουργήσει εμπόδια στο ενδοκοινοτικό εμπόριο. Πράγματι, η ρύθμιση αυτή εμποδίζει την εισαγωγή ενός προϊόντος, εφόσον συντρέχει το — τελείως τυχαίο — γεγονός της απαγορεύσεως της εμπορίας του στον τόπο προελεύσεως. Συγχρόνως δε — και αυτό είναι το αποφασιστικό σημείο — δεν θέτει κανένα εμπόδιο για τη διάθεση στο εμπόριο του αντίστοιχου εγχώριου προϊόντος. Είναι καταφανής η διάκριση μεταξύ εγχώριων και εισαγόμενων προϊόντων και συνεπώς είναι προφανές ότι εφαρμόζεται το άρθρο 30. Η Επιτροπή ορθά παρατηρεί ότι στην οδηγία της 75/50/ΕΟΚ, της 22ας Δεκεμβρίου 1969 (GU 1970, L 13, σ. 29), ρητά θεωρούνται ότι ισοδυναμούν με ποσοτικούς περιορισμούς τα μέτρα με τα οποία επιβάλλεται «τα εισαγόμενα προϊόντα να ανταποκρίνονται, εν όλω ή εν μέρει, σε ρύθμιση διαφορετική από τη ρύθμιση της χώρας εισαγωγής» (βλ. άρθρο 2, παράγραφος 3, στοιχείο p).

Λέγοντας ότι η γερμανική ρύθμιση οδηγεί σε διακρίσεις και αποτελεί εμπόδιο στις εισαγωγές, δεν έχω βέβαια σκοπό να αρνηθώ ότι τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να ρυθμίζουν την παραγωγή και την εμπορία του βερμούτ στο έδαφός τους. Η ελευθερία αυτή οφείλεται στην έλλειψη κοινοτικής ρυθμίσεως. Η έλλειψη αυτή βέβαια πρόκειται να θεραπευθεί. Στις 22 Ιουνίου 1982 η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο πρόταση κανονισμού με την οποία καθορίζονται οι «γενικοί κανόνες σχετικά με τον ορισμό, το χαρακτηρισμό και την παρουσίαση των οινοπνευματωδών ποτών και των βερμούτ και άλλων οίνων από νωπές σταφυλές παρασκευασμένων με τη βοήθεια αρωματικών φυτών ή υλών» (ΕΕ C 189 της 23. 7. 1982, σ. 7). Στο άρθρο 4 η πρόταση αυτή ορίζει την κατηγορία των αρωματισμένων οίνων στους οποίους περιλαμβάνεται και το βερμούτ, το οποίο ορίζεται με τη σειρά του στην παράγραφο 1, στοιχείο στ, του ίδιου άρθρου ως οίνος αρωματισμένος με «κατάλληλες ουσίες», ειδικότερα δε με «είδη αρτεμισίας». Το άρθρο 6, παράγραφος 2, προβλέπει εξάλλου ότι, «για να μπορέσουν να διατεθούν στην ανθρώπινη κατανάλωση μέσα στην Κοινότητα» με την ονομασία βερμούτ, «οι εν λόγω αρωματισμένοι οίνοι πρέπει να έχουν ελάχιστο κτηθέντα αλκοολικό τίτλο κατ' όγκο 15 % vol και ελάχιστο ολικό αλκοολικό τίτλο κατ' όγκο 20,5 % vol».

Εν πάση περιπτώσει, σήμερα είμαστε ακόμη μακριά από την εναρμόνιση του τομέα αυτού. Το γεγονός όμως αυτό ναι μεν δίνει στα κράτη μέλη, όπως έλεγα μόλις προηγουμένως, την ελευθερία να νομοθετούν, δεν τα ελευθερώνει όμως από τις υποχρεώσεις που προβλέπονται από το άρθρο 30 της συνθήκης. Εσείς οι ίδιοι το έχετε δεχτεί και το έχετε επαναλάβει πολλές φορές. Έτσι, στην απόφαση της 26ης Ιουνίου 1980 στην υπόθεση 788/79, Gilli και Andres (Racc. 1980, σ. 2071), κρίνατε ότι «σε περίπτωση ελλείψεως κοινών κανόνων για την παραγωγή και την εμπορία του οικείου προϊόντος, στα κράτη μέλη απόκειται να ρυθμίζουν, το καθένα στο έδαφός του, οτιδήποτε αφορά την παραγωγή, τη διανομή και την κατανάλωση του προϊόντος αυτού, υπό την προ-

ὑπόθεση ὁμως ότι οι κανόνες αυτοί δεν παρεμποδίζουν πραγματικά ή δεν μπορούν να παρεμποδίσουν, άμεσα ή έμμεσα, το ενδοκοινοτικό εμπόριο» (σκέψη 5 της παραπάνω αποφάσεως). Την ίδια περίπου διατύπωση είχε και η απόφασή σας της 19ης Φεβρουαρίου 1981 στην υπόθεση 130/80, Kelderman (Συλλογή 1981, σ. 527, σκέψη 5).

Για να αποφύγει την απαγόρευση του άρθρου 30, η ρύθμιση που θα είχε το ίδιο περιεχόμενο με τη γερμανική θα έπρεπε είτε να συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις του άρθρου 36, και συγκεκριμένα την προϋπόθεση της προστασίας της υγείας, είτε να ανταποκρίνεται σε μία από τις δύο επιτακτικές ανάγκες — εντιμότητα στις εμπορικές συναλλαγές και προστασία του καταναλωτή — που το Δικαστήριό μας κρίνει ότι υπερέχουν έναντι της παραπάνω απαγορεύσεως (6λ. Rewe κατά Bundesmonopolverwaltung für Branntwein, Racc. 1979, σ. 649 — απόφαση της 26ης Ιουνίου 1980 στην υπόθεση 788/79, Gilli, 6λ. παραπάνω — απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 1981 στην υπόθεση 130/80, Kelderman, 6λ. παραπάνω — απόφαση της 17ης Ιουνίου 1981 στην υπόθεση 113/80, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 1981, σ. 1625).

4. Ο ενάγων στην κύρια δίκη ισχυρίζεται ότι η απαγόρευση εμπορίας στη Γερμανία του ιταλικού θερμούτ που έχει αλκοολικό τίτλο κατώτερο από 16 % εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 30, επειδή έχει ως σκοπό την προστασία του γερμανού καταναλωτή. Ο ενάγων δηλαδή δεν αμφισβητεί (και πώς θα μπορούσε να αμφισβητήσει;) ότι ο σχετικός κανόνας αποτελεί εμπόδιο στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, επικαλείται όμως τη συμβολή του στην προστασία μιας κοινωνικά σημαντικής αξίας, η οποία, σύμφωνα με τη νομολογία σας, οροθετεί ή περιορίζει την έκταση της εφαρμογής της κοινοτικής απαγορεύσεως. Πράγματι, ο Schutzverband υποστηρίζει ότι «οι γερμανοί καταναλωτές, ειδικότερα δε τα εκατομμύρια των τουριστών ... που επισκέπτονται την Ιταλία κάθε χρόνο, υποθέτουν ότι το ιταλικό θερμούτ που πωλείται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία ... είναι ακριβώς το ίδιο με το ιταλικό θερμούτ που πωλείται ή καταναλώνεται στην Ιταλία». Από αυτό συνάγει το συμπέρασμα ότι, αν το θερμούτ που παράγεται στην Ιταλία και πωλείται στη Γερμανία δεν είναι το ίδιο με το θερμούτ που διατίθεται στην ιταλική αγορά, «αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα την παραπλάνηση του καταναλωτή» (6λ. υπόμνημα της 14ης Απριλίου 1982, παράγραφος 3).

Το επιχείρημα όμως αυτό είναι σαθρό. Το επιχείρημα αυτό δεν λαμβάνει υπόψη ένα προκαταρκτικό και ουσιώδες στοιχείο: την παραπομπή στις προϋποθέσεις εμπορίας στη χώρα προελεύσεως, παραπομπή βάσει της οποίας η γερμανική νομοθεσία κάνει διακρίσεις μεταξύ εγχώριων προϊόντων και εισαγόμενων προϊόντων (καθώς και μεταξύ προϊόντων που εισάγονται από διαφορετικές κοινοτικές χώρες, εφόσον οι προϋποθέσεις για τη διάθεση στην αγορά σε κάθε κράτος μέλος είναι διαφορετικές). Το Δικαστήριό μας βέβαια δέχεται, όπως έχω ήδη αναφέρει, ότι η εσωτερική νομοθεσία μπορεί να παρακκλίνει από την απαγόρευση που προβλέπει το άρθρο 30, εφόσον είναι αναγκαίο για την ικανοποίηση «επιτακτικών απαιτήσεων, που αναφέρονται κυρίως ... στην εντιμότητα των εμπορικών συναλλαγών και στην προστασία των καταναλωτών» (6λ. τις προαναφερθείσες αποφάσεις της 20ής Φεβρουαρίου 1979, Rewe, σκέψη 8, της 26ης Ιουνίου 1980, Gilli, της 19ης Φεβρουαρίου 1981, Kelderman, της 17ης Ιουνίου 1981, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας). Το Δικαστήριο όμως επιβάλλει ως

προϋπόθεση της παρεκκλίσεως αυτής οι εσωτερικοί κανόνες να αφορούν *χωρίς διακρίσεις* τα εγχώρια προϊόντα και τα εισαγόμενα προϊόντα. Επομένως, η παρέκκλιση αυτή δεν ισχύει, αν οι κανόνες αφορούν μόνο τα εισαγόμενα προϊόντα και συνεπώς ενέχουν στοιχεία που οδηγούν σε διακρίσεις. Η αρχή αυτή διατυπώνεται σαφέστατα στην απόφαση επί της υποθέσεως Επιτροπή κατά Ιρλανδίας. Με την απόφαση εκείνη κρίνατε ότι επιτρέπονται οι παρεκκλίσεις από την απαγόρευση του άρθρου 30, μόνο εφόσον στηρίζονται σε «διατάξεις των νομοθεσιών που διέπουν *με ενιαίο τρόπο* τη θέση σε εμπορική κυκλοφορία των εθνικών και των εισαγόμενων προϊόντων» (σκέψη 11, η υπογράμμιση δική μου).

Εκτός όμως από τον αντίλογο αυτό, το επιχείρημα του Schutzverband είναι και κατ' ουσία αβάσιμο. Θα ήθελα καταρχήν να παρατηρήσω ότι η διαφορά μεταξύ του αλκοολικού τίτλου του ιταλικού βερμούτ που πωλείται στην Ιταλία και του αλκοολικού τίτλου του ίδιου προϊόντος που πωλείται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία είναι ελάχιστη: 16 % για το πρώτο, περίπου 15,4 % για το δεύτερο. Το να υποστηριχθεί επομένως, όπως κάνει ο ενάγων, ότι πρόκειται για δύο διαφορετικά προϊόντα μου φαίνεται το λιγότερο τολμηρό. Επιπλέον, το γεγονός ότι ο γερμανός καταναλωτής σχηματίζει τη γνώμη που έχει για το ιταλικό βερμούτ μόνο από τις διακοπές του στην Ιταλία είναι μια άποψη που δεν έχει αποδειχτεί. Και στο κάτω-κάτω είναι γνωστό ότι η προστασία του καταναλωτή αυτού μπορεί να πραγματοποιηθεί με απλά και πολύ λίγο δαπανηρά μέτρα. Θα έφτανε, όπως παρατήρησε ο εκπρόσωπος της ιταλικής κυβερνήσεως, να γίνει υποχρεωτική (χωρίς βέβαια διακρίσεις μεταξύ εισαγόμενων και εγχώριων προϊόντων) η αναγραφή του αλκοολικού τίτλου στην ετικέτα. Αντίθετα, το να φθάσει κανείς μέχρι την απαγόρευση της εμπορίας σημαίνει ότι λαμβάνει ένα μέτρο το οποίο είναι προφανώς δυσανάλογο με το αποτέλεσμα που επιδιώκει (ή που λέει ότι επιδιώκει).

5. Κατά την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν κατά την προφορική διαδικασία, υποστηρίχθηκε η άποψη, προκειμένου να αποδειχθεί ότι είναι νόμιμη η απαγόρευση που θεσπίζει ο γερμανικός νόμος, ότι υπάρχει ανάγκη προστασίας της υγείας των ανθρώπων, σύμφωνα με το άρθρο 36, πρώτο εδάφιο, της συνθήκης ΕΟΚ. Αλλά ούτε η άποψη αυτή είναι βάσιμη. Η άποψη αυτή καταρρίπτεται από την ίδια γενική αρχή σύμφωνα με την οποία απαγορεύεται να γίνει επίκληση της προστασίας των καταναλωτών για να αγνοηθεί η απαγόρευση του άρθρου 30.

Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 36, τελευταίο εδάφιο, δεν μπορεί να γίνει επίκληση των εξαιρέσεων που προβλέπονται στο πρώτο τμήμα του κανόνα αυτού, όταν το υπό εξέταση εθνικό μέτρο αποτελεί «μέσο αυθαίρετων διακρίσεων» ή «συγκαλυμμένο περιορισμό στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών». Ας θυμηθούμε την περίφημη απόφαση της 10ης Ιουλίου 1980 στην υπόθεση 152/78, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Racc. 1980, σ. 2299). Στην υπόθεση εκείνη έπρεπε να κρίνετε κατά πόσο η απαγόρευση διαφημίσεως των οινοπνευματωδών την οποία προέβλεπε η διάταξη του εσωτερικού δικαίου, υπό διαφορετικούς και επαχθέστερους όρους για τα εισαγόμενα προϊόντα από ό,τι για τα εγχώρια, μπορούσε να δικαιολογηθεί βάσει της προστασίας της δημόσιας υγείας. Κρίνατε ότι οι κανόνες για τον περιορισμό της διαφημίσεως των αλκοολικών ποτών είναι σύμφωνες με το άρθρο 36, μόνο εφόσον

εφαρμόζονται με ενιαίο τρόπο σε όλα τα σχετικά ποτά, *ανεξάρτητα από την προέλευσή τους*. Η προκειμένη όμως υπόθεση εμπίπτει ακριβώς στη διάταξη του άρθρου 36, τελευταίο εδάφιο, και δεν είναι διαφορετική ως προς τα λεπτά νομικά ζητήματα από την υπόθεση επί της οποίας αποφανθήκατε με την απόφαση που ανέφερα παραπάνω. Επομένως δεν πρέπει να είναι διαφορετική και η λύση της: εφόσον ισχύει η αρχή που έχετε δεχθεί και εφόσον γίνει δεκτό ότι σύμφωνα με το γερμανικό νόμο η απαγόρευση της εμπορίας θερμούτ με αλκοολικό τίτλο χαμηλότερο από 16 % ισχύει για τα προϊόντα ιταλικής προελεύσεως και όχι για τα εγχώρια, κατ' ανάγκη συνάγεται το συμπέρασμα ότι δεν εφαρμόζεται το άρθρο 36, πρώτο εδάφιο.

Επί της ουσίας άλλωστε, ο ισχυρισμός ότι μια νομοθεσία σαν τη γερμανική αποσκοπεί στην προστασία της υγείας είναι από τολμηρός μέχρι παράλογος. Η νομοθεσία αυτή καταλήγει σε τελευταία ανάλυση στην απαγόρευση εμπορίας των εισαγόμενων αρωματισμένων οίνων που δεν έχουν έναν ελάχιστο αλκοολικό τίτλο. Όλοι όμως γνωρίζουμε ότι τα ποτά είναι τόσο πιο βλαβερά, όσο υψηλότερος είναι ο αλκοολικός τίτλος τους. Πρέπει λοιπόν να συναγάγουμε το συμπέρασμα ότι η φιλοσοφία από την οποία ενδεχομένως εμπνέονται οι γερμανικές διατάξεις έχει σκοπό να ευνοήσει το καταστρεπτικότερο προϊόν, το συντομότερο δρόμο προς τον αλκοολισμό; Ξέρω ότι η ερώτηση αυτή είναι παράδοξη. Ακριβώς όμως το παράδοξο αυτό αποδεικνύει ότι η επίκληση του άρθρου 36 εν προκειμένω αποτελεί απλώς πρόσχημα.

6. Απομένει η εξέταση μιας ακόμη πλευράς της διαφοράς. Όπως έχω ήδη αναφέρει, η απαγόρευση που προβλέπει το άρθρο 32 του νόμου της 14ης Ιουλίου 1971 είναι αποτέλεσμα της παραπομπής στη νομοθεσία της χώρας στην οποία παράγεται το θερμούτ. Μήπως η ιδιαιτερότητα αυτή μπορεί να αλλάξει τους όρους του προβλήματός μας; Δεν νομίζω. Πράγματι, κατά τη γνώμη μου το αποφασιστικό κριτήριο είναι η διαφορετική μεταχείριση εγχώριων και εισαγόμενων προϊόντων.

Δεν έχει σημασία ότι η διαφορετική αυτή μεταχείριση εξαρτάται από τις προϋποθέσεις εμπορίας του προϊόντος στη χώρα προελεύσεως. Έχει ήδη διευκρινιστεί ότι, εφόσον δεν υπάρχει κοινή ρύθμιση, κάθε κράτος διατηρεί την εξουσία να ρυθμίζει αυτόνομα την παραγωγή και την εμπορία του θερμούτ στο έδαφός του. Τα κράτη επομένως είναι ελεύθερα να επιτρέπουν την παραγωγή ορισμένων θερμούτ προς το σκοπό της εξαγωγής και μόνο και να εφαρμόζουν διαφορετικούς κανόνες στα θερμούτ αυτά. Εσείς οι ίδιοι κρίνατε, με την απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 1981 στην υπόθεση 53/80, Officier van Justitie κατά Kaasfabriek Eyssen (Συλλογή 1981, σ. 409), ότι η διαφορά αυτή των συστημάτων είναι νόμιμη. Στην υπόθεση εκείνη έπρεπε να κρίνετε κατά πόσο αντιβαίνουν στις διατάξεις της συνθήκης ΕΟΚ περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων τα εθνικά μέτρα που απαγορεύουν την προσθήκη nisin στο τυρί fondu που πωλείται στην εσωτερική αγορά, ενώ αντίθετα επιτρέπουν την προσθήκη αυτή στο τυρί που προορίζεται για εξαγωγή στα άλλα κράτη μέλη. Κρίνατε δε ότι η απαγόρευση αυτή, ακόμη και αν περιορίζεται στα προϊόντα που προορίζονται να πωληθούν στην εσωτερική αγορά, δεν αντιβαίνει στα άρθρα 30 και 36 της συνθήκης.

Μια τελευταία — και αυτονόητη — παρατήρηση: και τα προϊόντα που προορίζονται μόνο για εξαγωγή πρέπει να είναι σύμφωνα με τους εθνικούς νόμους που τα διέπουν.

7. Βάσει όλων των σκέψεων που ανέπτυξα μέχρι εδώ προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής στα προδικαστικά ερωτήματα που του υπέβαλε με διάταξη της 26ης Ιανουαρίου 1982 το Landgericht του Μονάχου I στην υπόθεση Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft κατά της εταιρείας περιορισμένης ευθύνης Weinvertriebs-GmbH:

Το άρθρο 30 της συνθήκης ΕΟΚ έχει την έννοια ότι αποτελεί «μέτρο αποτελέσματος ισοδύναμου με ποσοτικούς περιορισμούς των εισαγωγών» το εθνικό μέτρο που α) ορίζει ότι δεν μπορεί να διατεθεί στην αγορά το βερμούτ που παράγεται με βάση τον οίνο σε άλλο κράτος μέλος, επειδή έχει αλκοολικό τίτλο κατώτερο από το ελάχιστο όριο που προβλέπεται για την εμπορία του στο κράτος προελεύσεως, β) δεν επιβάλλει καμιά ανάλογη απαγόρευση για την αντίστοιχη εγχώρια παραγωγή. Εν πάση περιπτώσει, είναι απαραίτητο, προκειμένου το εισαγόμενο προϊόν να διατεθεί στην αγορά, να έχει παραχθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους προελεύσεως.